

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/91/2018
Identifikačné číslo spisu:	7712200291
Dátum vydania rozhodnutia:	30.05.2019
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:7712200291.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 1/ Y. H., trvale bytom vo B. a 2/ H. H., trvale bytom v R., proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, o 359,07 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp.zn. 10 C/2/2012, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. novembra 2016 sp.zn. 9 Co/557/2015, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 16. novembra 2016 sp.zn. 9Co/557/2015 v napadnutom potvrdzujúcom výroku z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) v poradí druhým rozsudkom z 21. apríla 2015 č.k. 10C/2/2012-101 rozhodol, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi (pôvodnému v osobe H. H., ktorý XX. mája XXXX zomrel) sumu 359,07 € s úrokom z omeškania vo výške 9,25% ročne od 26. marca 2011 do zaplatenia a tiež „trovy“ (správne „náhradu trov“ - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolený súd“) konania vo výške 128,01 € na účet advokáta pôvodného žalobcu označený vo výroku, všetko do troch dní (od právoplatnosti rozsudku). V odôvodnení uviedol, že žalobca sa žalobou došlou súdu 5. januára 2012 domáhal, aby súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť mu žalovanú sumu z dôvodu, že súdnym exekútorom (už nebohým JUDr. Stanislavom Vároščákom, ďalej tiež len „exekútor“) bola vedená exekúcia pod sp.zn. Ex 46/ 2002 a v nej vymožená suma 6.578,94 €, z ktorej ale na základe nesprávneho úradného postupu nebola jemu (žalobcovi ako oprávnenému) odvedená suma 1.105,86 € (predstavujúca škodu). Žalobca podal žalovanej v súlade s § 15 zák.č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v platnom znení (ďalej tiež len „zákon č. 514/2003 Z.z.“) 15. marca 2011 písomnú žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody spôsobenej porušením povinnosti exekútora vyplývajúcej mu z ust. § 81 ods. 2 zák.č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok), ktorú žalovaná vyhodnotila ako právne neopodstatnenú z dôvodu, že žalobca nepreukázal splnenie zákonných podmienok pre uplatnenie si náhrady škody. Preto došlo k uplatneniu nároku žalobou, následne k ustáleniu výšky škody (v priebehu konania) sumou 359,07 € a súd prvej inštancie konštatoval, že vzťah medzi exekútorom a účastníkmi exekučného

konania je svojou povahou vzťahom verejnoprávnym, v rámci ktorého exekútor vymáha na základe poverenia štátu pohľadávky v prospech oprávneného, tieto vedie na osobitnom účte a následne ich poukazuje na účet oprávneného, v prospech ktorého boli vymožené. Nárok žalobcu na náhradu škody považoval za oprávnený, keďže ide o nárok na náhradu škody, ktorá vznikla v príčinnej súvislosti s výkonom exekučnej činnosti, za ktorú zodpovedá (v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z.) štát a v tomto prípade (s odvolaním sa súdu prvej inštancie na rozhodnutia najvyššieho súdu vo veciach sp.zn. 2 Cdo 48/2010 a 2 Cdo 155/2011) má nárok na náhradu škody prednosť pred požiadavkou na vydanie bezdôvodného obohatenia.

2. Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Košiciach (ďalej tiež len „odvolací súd“) rozsudkom zo 16. novembra 2016 sp.zn. 9Co/557/2015 rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi 359,07 € potvrdil podľa § 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z.z., dnes už i v znení zákonov č. 87/2017 Z.z. a č. 350/2018 Z.z., ďalej tiež len „C.s.p.“) ako vecne správny. V časti príslušenstva pohľadávky a trov konania rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a v zrušenom rozsahu vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 389 ods. 1 písm. c/ a § 391 ods. 1 C.s.p.) Odvolací súd sa v časti potvrdzujúcej rozsudok v plnom rozsahu stotožnil so súdom prvej inštancie (o. i. výslovne zdôrazňujúc, že v tomto prípade nešlo o prípad konkurencie nárokov na náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia, a preto neboli ani dôvodnými odvolacie námietky žalovanej v tejto časti). Za dôvodné považoval odvolacie námietky žalovanej týkajúce sa priznaného príslušenstva pohľadávky, keď žalobcovi súd prvej inštancie priznal úroky z omeškania od 26. marca 2011 do zaplatenia, vychádzajúc z toho, že žalobca uplatnil nárok na zaplatenie náhrady škody u žalovanej a požiadal o predbežné prerokovanie tohto nároku žiadosťou doručenou žalovanej 25. marca 2011, preto od 26. marca 2011 sa žalovaná dostala s plnením žalobcovi do omeškania. Tento názor ale podľa odvolacieho súdu nemá oporu v ustanovení § 16 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. v znení účinnom do 31. decembra 2012, podľa ktorého, ak príslušný orgán neuspokojí nárok na náhradu škody alebo jeho časť do šiestich mesiacov odo dňa prijatia žiadosti, môže sa poškodený domáhať uspokojenia nároku alebo jeho neuspokojenej časti na súde. Uviedol, že najskôr sa preto žalovaná mohla dostať do omeškania až uplynutím tejto zákonom stanovenej lehoty, pokiaľ k plneniu z jej strany nedošlo.

3. Žalovaná podala 14. marca 2017 proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v časti potvrdzujúcej rozsudok súdu prvej inštancie dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 420 písm. f/ C.s.p. Namietala strohé a arbitrárne vyslovenie súhlasu s odôvodnením súdu prvej inštancie. Uvádza, že postupom odvolacieho súdu bolo porušené právo na spravodlivý proces, keď už súd prvej inštancie neprípustným spôsobom pracoval s vybranou judikatúrou pri posudzovaní vzťahu medzi občianskoprávnou zodpovednosťou za bezdôvodné obohatenie a zodpovednosťou za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom tým, že judikatúru predstavujúcu exces v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu považoval za vhodnú, ale prevažujúcu a na vec sa vzťahujúcu judikatúru (na ktorú žalovaná opakovane poukazovala), zamlčal, resp. ju ani nespomenul. Odvolací súd tak porušil ústavné právo žalovanej na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia a takýto nedostatok považuje za prejav svojvoľnosti. Namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu je vnútorne rozporné, nedostatočne odôvodnené a vykazuje znaky arbitrárnosti a nepreskúmateľnosti. Vytýka odvolaciemu súdu, že v napádanom rozsudku sa (rovnako ako predtým súd prvej inštancie) nevysporiadal s jej námietkou o nutnosti domáhania sa nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia pred nárokom na náhradu škody, zvlášť za situácie, keď odvolací súd v danej veci nekonštatoval súbeh nárokov na náhradu škody a na nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia. Z týchto dôvodov navrhla rozsudok odvolacieho súdu v napadnutom výroku zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie, alternatívne rozsudok zmeniť a žalobu v príslušnom rozsahu zamietnuť.

4. Žalobkyne dovolací návrh nepodali.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala za účinnosti C.s.p. v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana, v ktorej neprospech boli vydané rozhodnutia oboch nižších súdov (§ 424 C.s.p.), a to za splnenia podmienky jej reprezentácie určenou osobou (§ 429 ods. 1 a ods. 2 písm. b/ C.s.p.) skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou

C.s.p.) predovšetkým, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu. Dospel pritom k záveru, že dovolanie treba považovať za prípustné a v závislosti na povahe uplatneného dovolacieho dôvodu zároveň za dôvodné. Na odôvodnenie, prečo bol namieste takýto postup (§ 451 ods. 3 veta prvá C.s.p.) uvádza nasledovné:

6. V zmysle § 419 C.s.p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 C.s.p.

7. Podľa § 420 C.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 420 písm. f/ C.s.p., argumentujúc tým, že odvolací súd porušil jej právo na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktorému takto vytyka nepreskúmateľnosť.

9. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu zmätočnosti podľa práve spomínaného ustanovenia, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestranom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/ 04, I. ÚS 50/ 04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

11. Na zasadnutí občianskoprávneho kolégia NS SR 3. decembra 2015 bolo prijaté stanovisko, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“.

12. V prejednávanej veci ide o evidentný prípad potreby použitia druhej časti právnej vety takéhoto stanoviska (napriek možným výhradám použiteľného aj v podmienkach novej procesnej úpravy). Jeho prijatie bolo výsledkom snahy o zjednotenie skoršej nejednotnej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, dielom považujúcej nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia len za tzv. inú vadu (na ktorú možno prihliadnuť len, ak je dovolanie prípustné) a dielom za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie a takto aj za jeden z postupov súdu, ktorými sa účastníkom konania (dnes v sporoch stranám) odníma reálna možnosť konať pred súdom (pri ktorom nazeraní na problém sama existencia vady zakladá tiež dôvod prípustnosti dovolania).

13. Tzv. pilotným rozhodnutím, v rámci ktorého najvyšší súd pristúpil k riešeniu otázky náležitosti odôvodnenia súdneho rozhodnutia druhým z vyššie naznačených spôsobov, bol rozsudok NS SR z 27. apríla 2006 sp.zn. 4 Cdo 171/2005. Práve ním bolo ustálené, že vady konania vymedzené v písmenách f/ aj g/ § 237 O.s.p. sú vo svojej podstate porušením základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, zaručovaného v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj v čl. 46 a nasl. Ústavy (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (uverejneného v prílohe oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb.), ale tiež poukázané i na viacero rozhodnutí reprezentujúcich európsku i slovenskú judikaturu, s ktorou je takýto názor v zhode - tu por. odvolanie sa na judikaturu Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/ 91) aj ÚS SR (nález z 12. mája 2004 sp.zn. I. ÚS 226/03), podľa ktorých treba za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

14. Spomínaným rozsudkom však dovolací súd najmä so zreteľom k obsahu vnútroštátnej úpravy civilného procesného práva Slovenskej republiky, vymedzujúcej náležitosti odôvodnení rozsudkov a platnej i v čase rozhodovania súdu prvej inštancie v prejednávanej veci, teda k ustanoveniu § 157 ods. 2 O.s.p. (podľa ktorého v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ - žalobca domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca - žalovaný, prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil; pričom dbá aj na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé) priniesol tiež príklady nedostatkov v odôvodneniach rozsudkov, navodzujúcich stav, pri ktorom povinnosti súdov riadne odôvodniť ich rozhodnutia bude učinené zadosť len formálne (nie reálne). I tu sa žiada pripomenúť jeho konštatovanie (na ktorom ani s odstupom času nevznikol dôvod nič meniť), podľa ktorého korektným a i ústavne konformným výkladom ust. § 157 ods. 2 O.s.p. treba dospieť k záveru, že s tam uvedenými požiadavkami je v rozpore nielen úplný, či čiastočný nedostatok (absencia) dôvodov rozhodnutia, ale napr. aj existencia extrémneho nesúladu medzi právnymi závermi súdu a jeho skutkovými zisteniami, resp. prípad, keď právne závery zo skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú a napokon i len všeobecné súhrnné zistenia bez špecifikácie jednotlivých dôkazov, z ktorých mali byť tieto zistenia vyvozené.

15. Nová úprava procesného práva na práve pripomenutých skorších záveroch nič zásadné nezmenila, pretože aj z § 220 ods. 2 C.s.p. vyplýva povinnosť súdu uviesť, čoho sa žalobca domáhal, aké skutočnosti tvrdil, aké dôkazy označil, aké prostriedky procesného útoku použil, ako sa vo veci vyjadril žalovaný a aké prostriedky procesnej obrany použil; jasne a výstižne vysvetliť, ako posúdil podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty strán, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, ktoré dôkazy vykonal, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil, prípadne odkázať na ustálenú rozhodovaciu prax s tým, že aj dnes súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé. Rozhodujúcim tu nie je, že nová procesná úprava obsahuje i samostatnú úpravu obsahu odôvodnenia rozhodnutia o odvolaní, podľa ktorej v odôvodnení rozhodnutia odvolací súd uvedie stručný obsah napadnutého rozhodnutia, podstatné zhrnutie skutkových tvrdení a právnych argumentov strán v odvolacom konaní, prípadne ďalších subjektov, ktoré dôkazy v odvolacom konaní vykonal a ako ich vyhodnotil, zistený skutkový stav a právne posúdenie veci, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax; ustanovenia § 387 ods. 2 a 3 tým nie sú dotknuté (§ 393 ods. 2 veta prvá C.s.p.).

16. Dovolateľke v prejednávanej veci potom treba dať za pravdu v tom, že už odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie neobsahovalo špecifickú odpoveď na jej argument o excesívnej povahe časti judikatury použitej na podporu názoru o možnosti zažalovania štátu o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci aj bez využitia predtým možnosti reprezentovanej požiadavkou na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto sa na úkor žalobcu takto obohatil, pričom odvolací súd

prijatím takejto nedostatočne úplnej argumentácie súdu prvej inštancie a stotožnením sa s ňou bez poskytnutia žalovanej uspokojivej odpovede aspoň ním vedome podstúpil riziko dôvodného vytknutia primárne jemu zaťaženia konečného výsledku konania tzv. zmätočnosťou vadou podľa § 420 písm. f/ C.s.p.

17. Z pohľadu akceptovateľnosti prístupu odvolacieho súdu k odôvodneniu jeho rozsudku najpodstatnejším bolo, ako sa vyporiadal (či už on sám alebo pre úplné prevzatie argumentácie súdu prvej inštancie pred ním už súd prvej inštancie) s konkurenciou nároku uplatneného žalobou (na náhradu škody) s iným nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia.

18. Žiaden z nižších súdov totiž ani v tomto prípade (obdobne ako v inej obdobnej veci zmieňovanej v dovolaní a prejednávanej najvyšším súdom pod sp.zn. 6 Cdo 27/2016) nerozlišoval medzi prípadmi existencie nárokov na vydanie bezdôvodného obohatenia a na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, v ktorých nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia má povahu doplnkového (takpovediac záložného) titulu v takých záväzkových vzťahoch, v ktorých ako oprávnený (veriteľ) i zaviazaný (dlžník) figurujú tie isté osoby. Kým na prvé z takýchto prípadov dopadajú i rozsudky NS SR použité v argumentácii žalovanej (účelom je zabrániť zodpovednosti štátu za škodu, pokiaľ existuje možnosť uspokojenia na báze inštitútu bezdôvodného obohatenia od toho, kto takéto obohatenie získal a kto je osobou od štátu odlišnou), rozhodnutia použité v prejednávanej veci súdom prvej inštancie dopadajú na druhú skupinu prípadov zhora a obsahujú riešenie inej (i od prejednávanej veci odchyľnej) situácie, v ktorej neexistencia nároku jednej osoby na náhradu škody voči osobe druhej nevylučuje uspokojenie titulom bezdôvodného obohatenia (pričom najvyšší súd už vo svojom uznesení sp.zn. 6 Cdo 27/2016 uviedol, že jeho uznesenie sp.zn. 2 Cdo 48/2010 je považované v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu za exces).

19. Význam preto muselo mať i dosiaľ opomenuté zisťovanie, akým spôsobom dnes už nežijúci exekútor naložil s vymoženými prostriedkami reprezentujúcimi škodu, ktorej náhrada sa požaduje od žalovanej, v koho dispozičnej sfére napokon tieto skončili a aký bol dôvod nepožadovania týchto prostriedkov či už od exekútora alebo inej osoby takto sa nepochybne bezdôvodne obohacujúcej ešte na úkor pôvodného žalobcu.

20. Dovolaciemu súdu pri zaťažení rozsudku odvolacieho súdu takýmito nedostatkami preto neostávalo iné, než rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti podľa § 449 ods. 1 C.s.p. zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. V súlade s úpravou pojatou do odseku 2 rovnakého ustanovenia pritom nepovažoval za potrebné zrušenie tiež odvolacím súdom potvrdeného rozsudku súdu prvej inštancie, keďže tu nebola (ani v čase začatia dovolacieho konania) splnená podmienka nemožnosti dosiahnutia nápravy inak, než zrušením rozhodnutí oboch nižších súdov.

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.